

ТЕКСТ СТАТТІ ТУТ

* * *

*ПУТІВНИК ПО ФОНДАХ ВІДДІЛУ
РУКОПИСІВ ІНСТИТУТУ ЛІТЕРАТУРИ НАНУ*

К., 1999. — 864 с.

Поява на світ “Путівника”, підготовленого до друку авторським колективом Інституту літератури НАН України під керівництвом акад. М. Г. Жулинського та тодішнього вченого хранителя фондів А. М. Полотай і зав. відділом рукописів канд. філол. наук С. А. Гальченком, — визначна подія для науковців-гуманітаріїв не тільки України, а — без перебільшення — і для світової науки. Робота над “Путівником” тривала багато років, але ж і

результат її вражаючий. Цей солідний том з естетично оформленою твердою палітуркою розрахований на довговічне і легке користування не одним поколінням дослідників. При ознайомленні із змістом рецензованої праці дослідника охоплює почуття ейфорії від усвідомлення величчя виконаної роботи, від багатства і розмаїття представлених у “Путівнику” фондів та справді казкового скарбу — показчика імен і назв.

“Путівник” складається з шести розділів: фонди особистого походження (147); фонди редакцій журналів, товариств та установ (8); тематичні фонди (11); фонди, які перебувають у процесі опрацювання; ілюстрації; показчик імен та назв.

Серед особистих фондів — величезні фонди таких велетнів української культури, як Леся Українка (ф. 2, спр. 1603), І. Франко (ф. 3, спр. 5052), Т. Шевченко (ф. 1, спр. 920), М. Рильський (ф. 137, спр. 10 826), дореволюційних, радянських та сучасних письменників, літературознавців, істориків, етнографів, фольклористів, журналістів, перекладачів, бібліографів, акторів, режисерів, громадських, політичних, культурно-освітніх діячів України. У відділі рукописів представлені фонди Д. І. Багалія (ф. 37), М. Ф. Біляшівського (ф. 146), О. М. Бодяньського (ф. 99), Я. Ф. Головацького (ф. 104), М. С. Грушевського (ф. 122), В. М. Доманицького (ф. 47), М. П. Драгоманова (ф. 26), І. М. Каманіна (ф. 27), А. Ю. Кримського (ф. 80), П. О. Куліша (ф. 18), В. Л. Левицького (Василя Лукича, ф. 61), Д. Л. Мордовця (ф. 24), Олега Ольжича (О. О. Кандиби, ф. 196), Г. М. Хоткевича (ф. 62); репресованих письменників — М. Ірчана (ф. 105), М. П. Драй-Хмари (ф. 198), Я. В. Жарка (ф. 137), В. Л. Поліщука (ф. 136), М. Семенка (ф. 156) та ін.; всесвітньо відомих Г. С. Сковороди (ф. 86), І. П. Котляревського (ф. 52), М. М. Коцюбинського (ф. 7), Панаса Мирного (ф. 5), І. С. Нечуя-Левицького (ф. 11) та ін.; менше відомих — І. М. Гулашевича (ф. 125), К. М. Устиновича (ф. 84), П. І. Голоти (ф. 126), С. М. Левітіної (ф. 127) та ін.

Слід відзначити наявність фондів фізика і перекладача Св. Письма І. П. Пулюя (ф. 60), етнографа Б. С. Познанського (ф. 23), фольклориста Т. М. Романченка (ф. 46), літературознавців С. О. Єфремова (ф. 120), О. М. Огоновського (ф. 108), бібліографа М. А. Плевако (ф. 129); лікаря, поета, перекладача і дослідника “Слова о полку Ігоревім” О. В. Коваленка (ф. 153). В рамках рецензії неможливо навіть просто перерахувати всі фонди особистого походження. Зацікавлені читачі можуть звернутися безпосередньо до “Путівника”.

В рецензованій праці представлені також фонди журналів “Дзвінок” (Львів, 1890—1914), орган “Руського товариства педагогічного” (ф. 76), “Літературно-науковий вістник” (ф. 78), “Плуг” (ф. 31), “Рідний край” (ф. 43; Полтава, Київ, Гадяч, 1905—1916) та “Червоний шлях” (ф. 33); фонд Канцелярії Київського окремого цензора (ф. 70), в якому зберігаються рукописи заборонених ним літературних, фольклорних, суспільно-політичних та інших творів (спр. 434) — від лібрето опери М. Аркаса “Катерина” до “Юмористического путеводителя по Харькову”.

До “Тематичних фондів” входять: давні рукописи (ф. 20); матеріали діячів культури і мистецтва України (ф. 74); до історії нової української літератури (ф. 19); драматургія і театр (ф. 93); матеріали західноєвропейських письменників (ф. 40); матеріали письменників Німеччини, Польщі, Румунії, Чехії, Словаччини, Югославії (ф. 141); матеріали письменників народів колишнього СРСР (ф. 140); матеріали письменників — учасників Великої Вітчизняної війни 1941—1945 рр. (ф. 57); матеріали письменників української новітньої літератури (ф. 75); періодика і журналістика (ф. 112); матеріали російських письменників (ф. 30).

У перерахованих вище фондах зафіксовані найрізноманітніші друковані і рукописні матеріали (автографи або копії): автобіографії, особисті документи, біографічні матеріали, записні книжки, рукописи виданих творів і незакінчених праць, щоденники, листи, рецензії, лекції, доповіді, промови, протоколи, примітки, зошити з уривками та начерками, переклади, плани творів, телеграми-привітання, ювілейні адреси, газетні вирізки, біографічні матеріали та ін.

Розділ “Список фондів, які перебувають у процесі опрацювання” складається з 43 позицій. Це фонди І. Я. Айзенштока, М. П. Бажана, Василя Барки, О. І. Білецького, С. О. Борзенка, “ВАПЛІТЕ”, В. К. Винниченка, Зіни Генник-Березовської, М. К. Гудзія, О. К. Дорошкевича, Г. Д. Епіка, І. Ф. Єрофеїва, С. Д. Зубкова, Є. П. Кирилюка, І. Костецького, К. Я. і М. Х. Коцюбинських, П. І. Кравчука, С. А. Крижанівського, А. В. Крушельницького, В. М. Леонтовича, Б. Б. Лобач-Жученка, Л. Є. Махновця, Ю. О. Меженка, Д. М. Нитченка (псевд.: Чуб), Галини Орлівни, П. В. Одарченка, Д. В. Павличка, П. Й. Панча, Ф. К. Сарани, М. Є. Сиваченка, Д. Л. Шумука та ін.

У розділі “Ілюстрації” наведено фотографії багатьох українських діячів. Деякі з них були свого часу опубліковані, а деякі — рідкісні, а може, і невідомі (наприклад, фото Івана Стешенка 1896 р.; Максима Славінського 1894 р.; Василя Доманицького 1906 р.; Михайла Рудницького, Олександра Олеса (20-ті рр. XX ст.), Якова Жарка, юного Михайла Семенка із скрипкою, Валеріана Поліщука (1933 р.), Олега Ольжича (кінець 30-х — поч. 40-х рр.) та ін.

Заслуговує на увагу іменний покажчик, який налічує близько 12 500(!) прізвищ осіб української та світової історії і культури (від Апулея, Гомера, Вергілія та Езопа до сучасних діячів). У найрізноманітніших фондах можна знайти матеріали про істориків В. Б. Антоновича, Б. О. Барвінського, В. О. Біднова, М. О. Василенка, Ф. К. Вовка, М. С. Грушевського, М. І. Зубрицького, Ст. Качалу, О. Ф. Кістяківського, М. М. Кордубу, М. І. Костомарова, І. І. Кревецького, О. М. Лазаревського, Ю. І. Липу, М. О. Максимовича, Ст. Томашівського, І. Шараневича і багатьох інших; про родини Драгоманових, Косачів, Лазаревських, Окуневських, Крушельницьких, Лисенків, Маркевичів, Чикаленків, Русових, Ханенків та ін.; про діячок жіночого руху в Галичині — О. Л. Кисілевську, Н. І. Кобринську, К. І. Малицьку та ін. Мабуть, нема в Україні такого дослідника, який не знайшов би в цьому “Путівнику” хоч якогось цікавого чи невідомого для нього матеріалу.

У цій праці (як і в кожній іншій) зустрічаються дрібні огріхи (напр., В. О. Пінаш-Косівський замість Піпаш-Косівський; всесвітньо відомий угорський україніст Дьєрдь Радо в алфавітному покажчику фігурує під своїм іменем — Дьєрдь, а не під прізвищем Радо; листи Є. О. Кивлицького (1861—1921) до Б. С. Познанського (1841—1906) помилково датовані 1850 р. (бо їх адресатові на той час виповнилося лише 9 років, автор же взагалі ще не народився). Але це дрібниці. Головне ж полягає в тому, що “Путівник” готували високопрофесійні спеціалісти, і це вберегло фундаментальну працю від всіляких сенсаційних “відкриттів”.

Щиру подяку висловлюємо літературознавцям за їхню титанічну працю — справжній науковий подвиг на благо України, який став можливим завдяки коштам відомих меценатів із США — Омеляна і Тетяни Антоновичів.

Г. П. ГЕРАСИМОВА (Київ)